

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จากพื้นที่คัดเลือก 2 แห่ง คือ บ้านตลาดจี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านห้วยงูใน ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ในพื้นที่ 2 แห่ง
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค เจ็บใจ และข้อเสนอแนะจากแนวทางการดำเนินงานในการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นสมาชิกของหมู่บ้านที่ดูแลป่าชุมชน ในพื้นที่หมู่บ้านห้วยงูใน ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จำนวน 252 ครัวเรือน และหมู่บ้านตลาดจี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 84 ครัวเรือน รวมประชากรที่ศึกษาทั้งสิ้น 336 ครัวเรือน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) คำนวณขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane (กานดา, 2530) ได้ขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 225 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสัมพัทธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ ค่าทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนใน 2 พื้นที่ที่ศึกษา ใช้สถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยถึงความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน แสดงตามลำดับ ดังนี้

5.1.1 ความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน

1. ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลรักษาป่า พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมปานกลางในกิจกรรมการดูแลรักษาป่า (ค่าเฉลี่ย = 1.95) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด

พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมปานกลางในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เรื่องการจัดการไฟฟ้า ได้แก่ ทำแนวกันไฟ ร่วมดับไฟ (ค่าเฉลี่ยสูงสุด = 2.29)

2. **ระดับความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน** พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างมากต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.95) นอกจากนี้กรณีของการบังคับให้จ่ายค่าปรับเมื่อชาวบ้านในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้านเข้าไปเก็บเห็ดในช่วงฤดูฝนเพื่อช่วยให้ป่าได้ฟื้นฟู (ค่าเฉลี่ย = 2.05) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยปานกลาง

3. **ระดับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน** พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างมากต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.83) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างมากต่อทุกประเด็น

4. **ระดับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน** พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างมากต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน (ค่าเฉลี่ย = 2.66) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างมากต่อทุกปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน

5.1.2 ปัจจัยด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า ได้แก่ อายุ ระยะเวลาอาศัยในชุมชน และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และกิจกรรมในการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ในครัวเรือน รายได้จากป่าชุมชน และการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า

1.3 ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ตำแหน่งในชุมชน ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับประโยชน์จากทางราชการ และการเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. ความคิดเห็นต่อภาวะเทียบในการจัดการป่าชุมชน

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อายุ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ระดับการศึกษา กิจกรรมในการดำเนินชีวิต และชาติพันธุ์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะเทียบในการจัดการป่าชุมชน

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รายได้ในครัวเรือน รายได้จากป่าชุมชน และการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะเทียบในการจัดการป่าชุมชน

2.3 ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะเทียบในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะเทียบในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และการเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะเทียบในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน ได้แก่ กิจกรรมในการดำเนินชีวิต และชาติพันธุ์ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน คือ รายได้ในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3.3 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ แหล่งข้อมูลข่าวสาร ตำแหน่งในชุมชนความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับประโยชน์จากราชการที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน และการเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน

4. ความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม ได้แก่ ชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม ได้แก่ รายได้จากป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4.3 ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม ได้แก่ แหล่งข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5.1.3 การเปรียบเทียบความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนในสองพื้นที่

การเปรียบเทียบความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนระหว่างสมาชิกป่าชุมชนในพื้นที่บ้านตลาดจี้เหล็กกับบ้านห้วยงูใน พบว่า การส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชนและความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนของทั้งสองพื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยสมาชิกในป่าชุมชนบ้านตลาดจี้เหล็กมีส่วนร่วมมากกว่า และเห็นด้วยต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชนมากกว่าสมาชิกในป่าชุมชนบ้านห้วยงูใน แต่สมาชิกในป่าชุมชนบ้านห้วยงูในเห็นด้วยต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนมากกว่าสมาชิกในป่าชุมชนในบ้านตลาดจี้เหล็ก

5.1.4 ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการป่าชุมชน

1) การมีส่วนร่วมดูแลรักษาป่าชุมชน

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดูแลรักษาป่าชุมชน ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นได้ คือ ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณและอุปกรณ์ในการจัดการป่าชุมชน และป้องกันไฟป่า เพราะชาวบ้านยากจน มีแต่กำลังกาย และกำลังใจเท่านั้นที่ช่วยกันดูแล มีปัญหาเรื่องการจ้างอยู่เวรแทน เพราะบางครั้งไม่ค่อยมีใครว่างจะอยู่แทนได้และบางที่ชาวบ้านบางคนไม่มีเงินจ้างอยู่เวรแทน จึงต้องการงบประมาณ ปัญหาการอยู่เวรยามป่าชุมชนแล้วกลับก่อนเวลา ชาวบ้านต่างหมู่บ้านต่างตำบลไม่รู้กับการตั้งกฎระเบียบในหมู่บ้าน บางครั้งผู้นำไม่สนใจจึงให้ความสนใจของชาวบ้านลดลงปัญหาเรื่องค่าตอบแทนในการอยู่เวรยาม เพราะชาวบ้านต้องมีเงินเลี้ยงครอบครัวถ้ามาอยู่เวรยามก็จะไม่มีเวลาไปทำงาน ปัญหาชาวบ้านไม่ค่อยได้เข้าร่วมเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ และบางครั้งเจ้าหน้าที่มาประชาสัมพันธ์แล้ว แต่ไปทำธุระส่วนตัวเสียก่อนมีการบุกรุกเผาป่าโดยไม่จำเป็น

ดังนั้นปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ต้องการงบประมาณและอุปกรณ์ในการจัดการป่าชุมชนและป้องกันไฟป่า แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดูแลรักษาป่าชุมชนโดยประชากรต้องการให้ทางการเช่นหน่วยงานของ อบต. และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วย ต้องการให้หน่วยงานของรัฐมาดูแลการพัฒนาบ่อย ๆ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเข้า

ไปพูดคุยกับพวกที่ไม่เข้าใจเรื่องการจัดการในป่าชุมชน ถ้าไม่ฟังต้องดำเนินการทางกฎหมายโดยแจ้งทางเจ้าหน้าที่ ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอยู่เวรยามบ้างเพื่อจะได้เป็นหูเป็นตาแทนผู้ใหญ่ ให้มีคณะกรรมการตรวจเวรยาม เมื่อมีการออกเวรก่อนเวลาต้องมีการปรับเพื่อป้องกันการออกเวรก่อนเวลา ปัญหาเรื่องบ้านอื่นไม่รู้กฎต้องมีการส่งหนังสือไปให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบล และหมู่บ้านอื่น ๆ เมื่อผู้นำไม่ค่อยให้ความสนใจ น่าจะมีแรงจูงใจให้ผู้นำและชาวบ้านตื่นตัวในการมีส่วนร่วมโดยจัดสรรงบประมาณให้นำจะมีงบประมาณช่วยเหลือเมื่อมีการออกตรวจป่าเพื่อจะทดแทนเวลาทำงาน ควรมิกิจกรรมการมีส่วนร่วมเป็นวันหยุดของชาวบ้าน

2) กฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน ปัญหาเรื่องชาวบ้านขาดการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องของกฎป่าชุมชน ปัญหาแนวเขตป่าไม่ชัดเจน เวลาทำป่ายัดคิดค้นไม้มักจะถูกลักลอบทำลายจากหมู่บ้านอื่น เพราะถูกทำลายง่ายไม่มีมาตรฐาน มีบางครั้งชาวบ้านทำผิดกฎระเบียบเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ปัญหาหมู่บ้านอื่นไม่ทราบกฎทำให้มีการละเมิดกฎระเบียบในป่าชุมชน

แนวทางแก้ไขเกี่ยวกับกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน โดยประชากรต้องการให้ชุมชนมีความสามัคคีกันมาก ๆ และเพิ่มกฎระเบียบขึ้นอีกโดยเน้นให้ชาวบ้านมีจิตสำนึก ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมให้ชาวบ้าน ต้องการจัดงบประมาณทำเสาปักแนวเขตอย่างชัดเจนและเป็นมาตรฐานมากกว่านี้ อยากให้ลดกฎระเบียบของราชการลงมาบ้าง ชาวบ้านจะได้ทำถูกกฎระเบียบได้ง่ายขึ้น เมื่อเกิดปัญหาชาวบ้านอื่นบุกรุกป่าชุมชน ต้องการให้ทำหนังสือแจ้งหมู่บ้านใกล้เคียงผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนเรื่องกฎระเบียบป่าชุมชนต้องการคณะกรรมการป่าชุมชนทำเป็นตัวอย่าง

3) ความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนและการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน และการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน เริ่มจากมีบางคนตัดไม้ไปทำสิ่งจักสานโดยที่ไม่คำนึงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติที่กำลังจะสมบูรณ์ ชาวบ้านบางกลุ่มจากนอกหมู่บ้านเข้าไปหาของป่าในช่วงฤดูกาลที่ระบบนิเวศต้องฟื้นฟู ปัญหาขาดพืชสมุนไพร ไม้ยืนต้น และกล้วยไม้บางชนิดที่จะทำให้ป่าสมบูรณ์ ไม่มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดสรรทรัพยากรได้เข้าใจ ชาวบ้านที่ไม่ค่อยรู้เรื่องป่าชุมชนเข้าไปหาของป่า ทำให้ป่าชุมชนเกิดเป็นป่าเสื่อมโทรมได้ในภายหลัง หมู่บ้านใกล้เคียงลุกเข้าป่าจัดสรรกันเองโดยไม่ได้รับอนุญาต ที่สำคัญประชากร

ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ป่าชุมชนยังไม่มีการจัดสรรทรัพยากรของป่า เพราะเป็นป่าของทุกคน ดังนั้น ทุกคนในหมู่บ้านมีหน้าที่ดูแลรักษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยึดกฎระเบียบเป็นที่ตั้ง

แนวทางแก้ไขเกี่ยวกับความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนและการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งต้องพยายามส่งสอนลูกหลานให้รู้จักรักป่าและดูแลรักษาป่าตลอดไป มีการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องป่า อยากให้มีการอบรมถึงผลดีผลเสียของการเอาเปรียบคนอื่น ต้องเข้มงวดในเรื่องการอยู่เวรในช่วงฤดูของไฟป่าให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้ความรู้ ข้อดี ข้อเสียด้านการจัดสรรทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษาพันธุ์ไม้ยืนต้นและเรื่องสมุนไพร ถ้าใครฝ่าฝืนก็ปรับตามกฎหมายหรือตามเห็นสมควรของคณะกรรมการป่าชุมชน มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการปิดป่าชุมชนไม่ให้ใครเข้าไปจัดสรรของป่าในป่าชุมชนในบางฤดูกาล อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่า ความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนและการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกันในพื้นที่ยังไม่ประสบปัญหาเนื่องจากยังไม่มีการจัดสรรกันภายในป่าชุมชน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยในด้านปัจจัยด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระยะเวลาอาศัยในชุมชน และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และกิจกรรมในการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งในชุมชน ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับประโยชน์จากราชการ และการเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า โดยผู้มีอายุระหว่าง 41-50 ปี เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.40 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีอายุระหว่างนี้จะมียศตำแหน่งและความน่าเชื่อถือในหน้าที่การงานที่ดี จึงเป็นแกนนำในการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ (2540) ที่พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาต่างกัน โดยมีทั้งกลุ่มพื้นเมือง กลุ่มคนไทย และชาวเขา

1.2 ระยะเวลาอาศัยในชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า โดยพบว่า ระยะเวลาอาศัยในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41-60 ปี ซึ่งนับได้ว่าเป็นเวลานานพอสมควรที่จะทำให้เกิดความรัก ผูกพัน ห่วงเห่นป่าชุมชนภายในหมู่บ้าน เมื่อมีความห่วงเห่นในป่าชุมชนจึงอาจทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่จะดูแลรักษาป่าชุมชนขึ้นได้

1.3 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า โดยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาอยู่ระหว่าง ป.4 หรือต่ำกว่านั้น เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 44 อาจเนื่องมาจากในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการระดมการมีส่วนร่วมเป็นผู้ที่มีการศึกษาในน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสรเสรีญ (2542) พบว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน เช่นเดียวกัน และจากการศึกษาของสรเสรีญ (2542) ยังพบอีกว่า กลุ่มที่มีการศึกษาสูงขึ้น มีความรู้เพิ่มมากขึ้นและอยากมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความแตกต่างในบริบทของพื้นที่ที่ศึกษา

1.4 กิจกรรมในการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า อาจเนื่องมาจากกิจกรรมในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวกับการรับจ้างทั่วไปนั้น ผู้ที่ทำอาชีพนี้ จะทำหรือรับจ้างภายในบริเวณหมู่บ้าน ใกล้เคียงหรือภายในอำเภอจึงทำให้ใกล้กับชุมชน การรับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมในป่าชุมชนจึงง่ายกว่าอาชีพอื่น และคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าชุมชน จะมีอาชีพรับจ้าง

1.5 ตำแหน่งในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ที่มีตำแหน่งในชุมชนจะมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมดูแลรักษาป่า ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีตำแหน่งในชุมชนมักเป็นผู้นำชุมชน จึงมีภาระในการรับผิดชอบในเรื่องสาธารณะประโยชน์ต่อชุมชน หมายรวมถึงการดูแลรักษาป่าชุมชนด้วย

1.6 ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนจำต้องนำความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะเป็นพื้นฐานในการที่จะทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชน และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เมื่อมีส่วนร่วมแล้วก็จะทำให้เกิดความคิดในการตั้งกฎระเบียบเพื่อที่จะทำให้เกิดการจัดการที่ง่ายมากยิ่งขึ้น และทำให้ทรัพยากรในป่าชุมชนมีสภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.7 การได้รับประโยชน์จากทางราชการมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า อาจเนื่องมาจากการได้รับประโยชน์จากทางราชการนั้น ทำให้ชาวบ้านมีการไว้วางใจเกี่ยวกับความสำเร็จที่จะเกิดกับป่าชุมชนของชาวบ้าน เพราะชาวบ้านมีความไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่

ทางราชการที่มาทำประโยชน์ในหมู่บ้าน ทั้งเรื่องป่าชุมชนหรือเรื่องอื่น ๆ ในหมู่บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้น เมื่อทางราชการเข้ามาช่วยเหลือ

1.8 การเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเข้าถึงทรัพยากรป่าชุมชนทำให้สมาชิกได้รู้ว่าในป่าชุมชนของตนเองนั้นมีทรัพยากรที่สำคัญอะไรบ้าง จึงทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า และวางแผนทรัพยากรเหล่านั้นมิให้สูญหายไป และมีการอนุรักษ์ไว้อย่างถูกต้อง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และการเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน อาจเนื่องมาจากชาวบ้านจำเป็นต้องนำความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานให้เกิดตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชน และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เมื่อมีส่วนร่วมแล้วก็จะทำให้เกิดความคิดในการตั้งกฎระเบียบเพื่อที่จะทำให้เกิดการจัดการที่ง่ายมากยิ่งขึ้น และทำให้ทรัพยากรในป่าชุมชนมีสภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สันจิตา (2534) ที่กล่าวว่า การมีระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อควบคุมกันเองระหว่างประชาชนในหมู่บ้านจะมีระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่วางไว้เป็นที่ยอมรับของทุกคนในหมู่บ้าน เมื่อมีการละเมิดจะมีการปรับไหมหรือการลงโทษตามกฎหมายที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งชุมชนต้องมีความรู้ในเรื่องป่าชุมชนก่อนที่จะมีการตั้งกฎระเบียบขึ้นมา

2.2 การเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน อาจเนื่องมาจากกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน เป็นกลไกให้ชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรในป่าชุมชนได้ภายใต้การยอมรับของสมาชิกในชุมชน และเพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากรในปัจจุบัน

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ กิจกรรมในการดำเนินชีวิต และชาติพันธุ์ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ รายได้ในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1 กิจกรรมในการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน อาจเนื่องจากกิจกรรมในการดำเนินชีวิตที่มากที่สุด คือ การรับจ้างทั่วไป ซึ่งอาชีพนี้เห็นได้ว่าความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนมีความสำคัญที่จะทำให้ป่าชุมชน

มีความสมบูรณ์และก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้ เช่น การเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่ผลิตสมุนไพร พืชพรรณอาหาร และผลผลิตจากไม้ เหตุที่อาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่จะมีบทบาทในชุมชน เช่น เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการป่าชุมชนจึงทำให้มีความสัมพันธ์กับความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน อีกประเด็นหนึ่ง คือ ผู้ที่รับจ้างส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ต้องการให้ความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน เพื่อต้องการให้ป่าอุดมสมบูรณ์และต้องการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เมื่อป่าชุมชนมีความสมบูรณ์แล้วก็จะไม่เกิดปัญหาการขาดแคลน ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับการจัดสรรอย่างเป็นธรรมต่อไป อาชีพการเกษตรกรรมก็มีความสัมพันธ์เป็นอันดีรอง และมีเหตุผลใกล้เคียงกับอาชีพรับจ้าง เพียงแต่ในหมู่บ้านทั้งสองพื้นที่นี้มีอาชีพรับจ้างมากกว่า

3.2 ชาติพันธุ์ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน โดยชาวพื้นเมืองเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.10 อาจเนื่องจากชาติพันธุ์พื้นเมืองต้องการที่จะให้เกิดความหลากหลายของทรัพยากรป่าไม้มากเป็นอันดับหนึ่ง เพราะชาติพันธุ์พื้นเมืองและชาติพันธุ์ไทยนั้นมีความต้องการเห็นความหลากหลายของป่าชุมชน เพื่อให้ป่าชุมชนมีความสมบูรณ์ก่อนแล้วค่อยเกิดการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนต่อไปเมื่อป่าสมบูรณ์แล้ว

3.3 รายได้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน โดยผู้มีรายได้ในครัวเรือนระหว่าง 10,000-30,000 บาท/ปี เห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 44.90 อาจเนื่องจากผู้ที่มิรายได้ในครัวเรือนระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท นั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญต่อป่าชุมชนเพราะมีบทบาทในชุมชนมาก และเป็นคนในท้องถิ่นเดิมอาศัยอยู่เป็นเวลานาน จึงมีความคิดเห็นที่จะให้ป่าชุมชนนั้นมีความหลากหลายทางทรัพยากรเพื่อความสมบูรณ์ของป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแพรวพรรณ และคณะ (2542, อ้างแล้ว) ในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนต้องตกลงกันให้ได้ว่าจะตัดหรือใช้อะไรไว้ที่ไหนได้บ้าง จะเหลืออะไรไว้แค่ไหน และจะช่วยกันบำรุงป่าอย่างไร จะรู้ได้อย่างไรว่าการใช้ประโยชน์จะไม่ส่งผลกระทบต่อป่า โดยการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนนั้นจะต้องยึดหลักอยู่เสมอว่าต้องมีไม้รุ่นใหม่เกิดขึ้นมาทดแทนและมีผลผลิตจากป่าอย่างสม่ำเสมอ

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 ชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม โดยชาวพื้นเมืองเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 39.10 อาจเนื่องมาจากชาวพื้นเมืองมีความต้องการที่จะรักษาป่าชุมชนไว้ก่อนเพื่อให้ป่าชุมชนมีความสมบูรณ์มากกว่านี้ และอนาคตเมื่อป่าชุมชนมีความสมบูรณ์และมีความหลากหลายของทรัพยากรมากเพียงพอ จึงดำเนินการตั้งกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันเพื่อที่จะได้คงความสมบูรณ์ของป่าชุมชนไว้ และไม่เกิดการแย่งชิงกันในหมู่บ้าน กล่าวอีกนัย คือ ชาติพันธุ์ส่วนใหญ่แต่ละชาติพันธุ์นั้นมีจิตสำนึกที่ต้องการเห็นความสมบูรณ์ของป่าชุมชนในหมู่บ้านของตน

4.2 รายได้จากป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่ไม่มีรายได้จากป่าชุมชนต้องการที่จะให้ป่าชุมชนนั้นมีความสมบูรณ์ จึงไม่ต้องการเข้าไปหาประโยชน์หรือรายได้ในป่าชุมชน มีเพียงบางส่วนที่ต้องการเข้าไปหารายได้จากป่าชุมชนเช่นการเข้าไปหาสมุนไพร หน่อไม้ หรือไม้แห้งไปทำฟืน เป็นต้น ซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องจากการต้องมีรายได้เสริมจากการเอาของป่าไปขาย แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการไม่ให้เข้าไปในช่วงที่ป่ากำลังฟื้นตัว

4.3 แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาข่าวสารที่ได้รับนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนอย่างเหมาะสม การได้รับข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ จึงอาจทำให้สมาชิกป่าชุมชนเกิดความตระหนัก และให้ความสำคัญกับการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม เพื่อให้ป่าชุมชนนั้นคงความสมบูรณ์ต่อไป

5. การศึกษาระดับความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน พบประเด็นสำคัญและอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 การมีส่วนร่วมดูแลรักษาป่าชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวบ้านส่วนใหญ่ทำให้ผู้ที่เป็นคณะกรรมการ หรือผู้นำ เป็นผู้ที่ทำการจัดการในเรื่องต่าง ๆ แต่ถ้ามีการลงมติหรือขอความช่วยเหลือ ชาวบ้านที่ไม่มีตำแหน่งก็จะผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาช่วยหรือให้ความร่วมมือ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมืออย่างเต็มกำลังอาจเนื่องจากชาวบ้านต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว จึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนได้ทุกครั้ง อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังต้องการให้ป่าชุมชนนั้นมีอยู่คู่กับชาวบ้านต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านและชาวบ้านเอง ซึ่งสอดคล้องกับ สรรเสริญ (2542) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนหรือป่าห้วยไฟในระดับ

ปานกลาง เนื่องจากชาวบ้านต้องพึ่งพาป่าเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน จึงต้องมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและครอบครัว โดยมอบให้เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านในการตัดสินใจและดำเนินการเกี่ยวกับป่าชุมชน แล้วคอยติดตามผลความคืบหน้าจากการพูดคุยสอบถามเพื่อนบ้าน หรือจากคณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านในภายหลัง

นอกจากนี้ ที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมโครงการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านนั้น ยังเป็นเพียงการเข้าร่วมโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบเป้าหมายของงาน และกำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน ซึ่งยังไม่ใช่การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (สิทธิชัย, 2535) หรือยังขาดการมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ ตามที่ อคิน (2527) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมว่ามี 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการและการบริหารใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจด้วยตนเอง ขั้นตอนที่ 2) การดำเนินกิจกรรมประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการและการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและบริการ ขั้นตอนที่ 3) การใช้ประโยชน์ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมสังคม ขั้นตอนที่ 4) การได้รับประโยชน์ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

5.2 ความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนในด้านความคิดเห็นกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน ความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน และการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน ในภาพรวมสมาชิกป่าชุมชนเห็นด้วยในระดับมาก อาจเนื่องมาจากชาวบ้านต้องการให้มีกฎระเบียบเพื่อที่จะเป็นการป้องกันการบุกรุกทำลายภายในป่าชุมชน จึงไม่ทำการบุกรุกทำลายป่า ทำให้เกิดความสมบูรณ์ภายในป่าชุมชน และส่งผลต่อเนื่องให้เกิดความหลากหลายทางทรัพยากรในป่าชุมชน นอกจากนี้ พบว่า ชาวบ้านยังไม่ต้องการให้มีการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรในป่าชุมชน ซึ่งอาจเนื่องมาจากต้องการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ก่อนจึงค่อยมีการแบ่งปัน

6. การเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า ความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน และความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน ซึ่งอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

6.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยสมาชิกในป่าชุมชนบ้านตลาดจี้เหล็กมีส่วนร่วมมากกว่า อาจเนื่องมาจากชาวบ้านในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่ต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมากกว่าสมาชิกในป่าชุมชนบ้านห้วยงูใน และยังมีหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนและอยู่ใกล้กับป่าชุมชน จึงทำให้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น และอาจเนื่องจากพื้นที่ทั้งสองแห่งนั้นมีจำนวนประชากรไม่เท่ากัน โดยที่บ้านห้วยงูในจะมีประชากรในพื้นที่มากกว่า ซึ่งอาจทำให้การกระจายข่าวเกี่ยวกับป่าชุมชนทำได้ไม่ทั่วถึง ในขณะที่บ้านจี้เหล็กมีประชากรมีน้อยกว่า จึงน่าจะทำให้การกระจายข่าวสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทำได้สะดวกกว่า และอีกประการที่ทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากความใกล้เคียงของหมู่บ้านกับป่าชุมชน โดยที่บ้านห้วยงูในป่าชุมชนจะอยู่ห่างจากหมู่บ้านมากกว่าบ้านจี้เหล็ก การที่ระยะทางหมู่บ้านใกล้ป่าชุมชนนั้น น่าจะทำให้การดูแลป่าชุมชนได้ทั่วถึงและสะดวกกว่า

6.2 ความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยสมาชิกในป่าชุมชนบ้านตลาดจี้เหล็กเห็นด้วยมากกว่าสมาชิกในป่าชุมชนบ้านห้วยงูใน อาจเนื่องมาจากในพื้นที่นี้มีจำนวนประชากรไม่มากนัก หากมีใครทำผิดกฎและมีผู้พบเห็นก็จะสามารถจับตัวได้ง่าย เพราะชาวบ้านรู้จักและคุ้นเคยกันทั้งหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านในบ้านห้วยงูในเกรงกลัวต่อกฎระเบียบ นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศจำนวนทรัพยากรที่อยู่ในป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่นั้นย่อมแตกต่างกัน โดยในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านตลาดจี้เหล็กนั้นเป็นป่าชุมชนแบบดั้งเดิมอยู่ในเขตพื้นที่ป่าขุนแม่กวง และใกล้กับโครงการห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่ป่าชุมชนที่บ้านห้วยงูในในอำเภอฝางนั้น อดีตนั้นเคยเป็นป่าเสื่อมโทรม เคยถูกบุกรุกจากในทุนเพื่อทำเป็นสวนส้ม แต่ได้มีการเรียกร้องจนในพื้นที่ตรงที่เป็นป่าชุมชน ในปัจจุบันนี้มาทำเป็นป่าชุมชนได้ไม่นาน จึงทำให้ความสมบูรณ์ของทั้งสองพื้นที่นี้ต่างกัน ซึ่งอาจเป็นผลให้การตั้งกฎระเบียบของทั้งสองพื้นที่นี้มีความแตกต่างกัน

6.3 ความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยสมาชิกในบ้านห้วยงูในเห็นด้วยมากกว่าสมาชิกในป่าชุมชนบ้านตลาดจี้เหล็ก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นที่ป่าชุมชนพื้นที่นี้เป็นป่าที่เคยเสื่อมโทรมจากการทำสวนส้มมาก่อน และกำลังฟื้นฟูสภาพ สมาชิกป่าชุมชนจึงต้องการที่จะทำให้ป่าชุมชนนั้นสมบูรณ์ก่อนที่จะมีการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของทรัพยากร

6.4 ความคิดเห็นต่อการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม สมาชิกในชุมชนทั้งสองแห่งมีความเห็นไม่ต่างกัน อาจเนื่องจากสมาชิกในพื้นที่ทั้งสองพื้นที่มีความต้องการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้อุดมสมบูรณ์ที่สุดก่อนที่จะมีการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรอย่างยั่งยืน

7. ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการป่าชุมชน พบว่า ประเด็นสำคัญ คือ การขาดงบประมาณ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ยังขาดการสนับสนุน

อย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ อย่างไรก็ตาม หากเกิดปัญหาฉุกเฉิน เช่น มีการบุกรุกทำลายป่าในบริเวณป่าชุมชนหรือในป่าชุมชนในพื้นที่ของหมู่บ้าน ชุมชนแก้ไขโดยการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อจับกุมจับไล่ผู้ที่เข้ามาทำลายทรัพยากรในป่าชุมชน หรือบริเวณป่าใกล้เคียงนอกจากนี้ ปัญหาที่น่าสนใจอีกประการ คือ การที่ผู้นำในชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร (เป็นความคิดเห็นบางส่วนในพื้นที่บ้านห้วยงูใน อำเภอฝาง) เนื่องจากที่ป่าชุมชนในพื้นที่บ้านห้วยงูใน ในอำเภอฝาง ประสบความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนนั้น เหตุเนื่องจากในอดีตผู้นำหรือผู้ใหญ่บ้านคนก่อนได้ให้การสนับสนุนและทำให้เกิดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ป่าชุมชนนั้นประสบความสำเร็จขึ้นมา แต่ปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนผู้นำ จึงทำให้ไม่มีการต่อเนื่องในการจัดการป่าชุมชน เพราะผู้นำคนปัจจุบันนั้นไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร การแก้ไขปัญหาโดยการประสานงานกับผู้นำคนก่อน โดยจัดตั้งผู้นำคนก่อนเป็นประธานคณะกรรมการเกี่ยวกับป่าชุมชน ปัญหาที่น่าสนใจอีกประการ คือ ปัญหาการจ้างอยู่เวรแทน เนื่องจากไม่ค่อยมีใครที่จะอยู่เวรแทนเพราะคิดธุระส่วนตัวและได้อยู่เวรของตัวเองแล้ว จึงทำให้เกิดปัญหาการลักลอบทำลายทรัพยากรในป่าชุมชน เมื่อไม่มีใครอยู่เวร การแก้ไขปัญหา คือ การของบประมาณจากหน่วยงานรัฐหรือการระดมทุนในหมู่บ้านเพื่อจ้างเวรยามหรือเป็นค่าอาหารในช่วงเวลาอยู่เวร เป็นต้น ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาชาวบ้านต่างหมู่บ้านไม่รู้จักการตั้งกฎระเบียบในหมู่บ้านการแก้ไขปัญหา คือ การประชาสัมพันธ์ให้หมู่บ้านใกล้เคียงได้รับทราบ โดยต้องให้ผู้นำหมู่บ้านนั้นทำหน้าที่อย่างเป็นทางการแจ้งให้ทราบทั่วกัน

สำหรับกรณีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าชุมชน ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับป่าชุมชนโดยตรง แต่ยังไม่สามารถใช้ได้ในการจัดการป่าชุมชนทั่วไป อันเนื่องมาจากการขัดแย้งระหว่างสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) กับทางรัฐบาล สาเหตุของการขัดแย้งนั้นเกิดจากการที่จะให้ชาวบ้านที่อาศัยในเขตโซนซีพิเศษหรือในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตต้นน้ำลำธาร อันเนื่องจากทางสมาชิกวุฒิสภานั้นได้มีเหตุผลบางประการว่า ชุมชนแต่ละชุมชนนั้น บุคคลแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน คือมีทั้งพวกที่อนุรักษ์ป่าและพวกที่ต้องการจะใช้ประโยชน์จากป่าเพียงอย่างเดียว ดังนั้นเมื่อให้อำนาจแก่ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแล้ว อาจจะเป็นช่องทางให้พวกที่ต้องการใช้ประโยชน์จากป่าได้ทำลายต้นน้ำลำธาร ซึ่งเหตุผลนี้เป็นเพียงเหตุผลข้อย่อยในอีกหลายเหตุผลที่ทำให้ไม่สามารถประกาศพระราชบัญญัติป่าชุมชนได้ อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไม่ประกาศพระราชบัญญัติป่าชุมชนได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง เช่น เมื่อพระราชบัญญัติได้เข้าในสภาแล้ว บางครั้งใกล้จะผ่านก็มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล จึงทำให้เรื่องค้างเมื่อมีรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นมาก็ต้องเริ่มต้นกันใหม่

ดังนั้นในการที่ดำเนินพระราชบัญญัติป่าชุมชนขึ้นมา นั้น จำเป็นต้องพิจารณาในทุกข้อให้ดีที่สุดก่อน เพื่อต้องการให้ชุมชนและป่านั้นอยู่ควบคู่กันไปอย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับอายุ การมีตำแหน่งในชุมชน และการอาศัยในชุมชน ดังนั้น การคัดเลือกแกนนำเพื่อพัฒนาการจัดการป่าชุมชนโดยชาวบ้านนั้น ควรคัดเลือกผู้มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีตำแหน่งในชุมชน และอาศัยในชุมชนเป็นเวลานาน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับมาก
2. ควรจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนกับชาวบ้าน เนื่องจากความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนนั้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่า รวมทั้งความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน ดังนั้น การให้ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนจะเป็นทางหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการกำหนดรวมทั้งความเคารพกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชนได้
3. การระดมการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนนั้น ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การค้นหาปัญหา และกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา มากกว่าการเข้าร่วมตามเป้าหมายและรูปแบบในโครงการที่หน่วยงานภาครัฐเป็นฝ่ายกำหนด เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่แท้จริง
4. ควรเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าชุมชน รวมทั้งการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน ในสมาชิกในป่าชุมชนบ้านห้วยงูใน เพื่อให้การจัดการป่าชุมชนในพื้นที่นี้ ประสบความสำเร็จมากขึ้น
5. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการป่าชุมชนจากภาครัฐและภาคเอกชนในระยะเริ่มต้น หลังจากนั้นอาจพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และเกิดการพัฒนาป่าชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป
6. สนับสนุนให้มีการปลูกพืชสมุนไพรและพันธุ์ไม้ที่เป็นประโยชน์ในป่าชุมชน เพื่อใช้ในชุมชน หากเหลือใช้ควรมีการจำหน่ายหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป เพื่อเป็นรายได้เสริม
7. ควรมีการดูแลสภาพป่าบริเวณใกล้เคียง เพื่อลดผลกระทบที่อาจมีต่อความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าชุมชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้ทางผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้ตัวแปรตามทั้งหมด 4 ตัว คือ การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า การระเบียบในการจัดการป่าชุมชนที่กำหนดโดยชุมชน ความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน และการแบ่งปันจัดสรรทรัพยากรป่าชุมชนอย่างเท่าเทียม ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบโดยรวมหรือเชิงปริมาณ ยังไม่ได้เจาะลึกถึงรายละเอียดของทั้ง 4 ตัวแปร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าในการทำวิจัยในครั้งต่อไปนั้น ควรที่จะเลือกตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งมาทำการศึกษาเจาะลึกถึงความสำเร็จในเชิงคุณภาพ ในความสัมพันธ์กับตัวแปรต้นทั้งหลาย เพื่อค้นหาว่าตัวแปรใดบ้างที่มีศักยภาพที่จะทำให้การจัดการป่าชุมชนนั้นประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง

2. น่าจะมีการศึกษาถึงบทบาทขององค์กรชุมชนในพื้นที่ซึ่งประสบความสำเร็จ ในการสร้างความมีส่วนร่วมกับชาวบ้านและป่าชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ

3. ควรมีการศึกษาในพื้นที่นอกเหนือจากจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าขนาดใหญ่ เช่น จังหวัดตาก กาญจนบุรี เชียงราย และแม่ฮ่องสอน เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ อันน่าจะเป็นต้นแบบของป่าชุมชนในลักษณะทางกายภาพที่ต่างกัน ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปในประเทศไทย